

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta
Ta Hellēnisti Heuriskomena**

Origenes

Coloniæ, 1685

Origenis Commentariorum In Evangelium Secundum Johannem Tomus
Sextus. Præfatio. Interprete Ambrosio Ferrario.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79869](#)

pro Ecclesiastico sermone oratorem se interponere, & eos confutare qui falsam sibi cognitionem assumunt, stare adversus haeretica commenta, & excellitatem Evangelici præcomii illis opponere, in quo est plenissima confusio communis doctrinæ Veteris, quod vocant, cum Novo Testamento. Tuque ipse adeo corum penuria, qui meliora assererent, cum rationi pugnantem & absurdam fidem, quæ tua erat in Jesum pietas, minime ferre posset; iis te olim sermonibus tradideras, quibus postea, usus ea, ut decebat, quæ data tibi est, prudentia, damnatis discessisti. Hæc autem dico ad eorum qui & dicere & scribere possunt, quatenus mihi appetet, defensionem. Sed & meam ipsius causam dico, qui non eo instruisti & habuit, quo esse oportet eum qui à Deo sit idoneus factus. Testamenti minister, non literæ, sed spiritus, audacius ne ad dicendum projiciam.

A Φ εκκλησιαστικὸν λόγον ἀπερρραγίσατο, καὶ ἐλέγχειν τὰς τὸν θεοῦ διδάσκαλον μάταιον μεταχειρίσθεντας, ἵνα διὰ τὸν αἰρετικὸν αἵρατος μάταιον παραχειρίσαλλοντα τὸν ψυχὴν τῆς ἑνούσιας τηροῦντας, * πεπληρωμένα τῷ Φωτισμῷ των κειμάνων, τῷ καλλιμένῳ πολλαῖς φρεσὶ τῶν μαζομένων κανίνων Διάβολον αἴσιον γένοντας τὸν φρεσενόνταν τῷ κρέπτοντα, τῷ φρεστῷ ἀλογον τῷ ιδιαίτερῳ πίνον, οὐδὲ τῶν αὐτοῖς * ιστον ἀσφόπτην, ἐπεδόκουσιν τῷ επονήσιον, ἀλλὰ ὃν ὑπερον τὸ δεδομένην σι τούτοις κατεχούσιν μόρῳ οὐδὲ διόν, κατηγόρους ἀπέστησαν· πάντας Φυρικοὺς τὸν Φωτισμόν μοι ἀπολογοῦμεν. Εἰ τὸ διωρέμαν λέγουν ἐχεῖσθαι. οὐ δὲ ἔμαυτοι διπλογέμενοι, μηδὲ εἰ βασικὸν ἐγένεσθαι οὐδεὶς ἐχεῖκον τὸν φρεστὸν μαζομένον τὸν κανίνον διάβολον, εἰ καμπατοῦσιν ἀλλὰ πνεύματα. Οὐ μηδέποτε εμαυτοὶ παραχρένειν εποδέσμου.

ORIGENIS ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ
COMMENTARIORUM
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ
ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ
ΤΟΜΟΣ ΣΤ΄.

PRÆFATIO.

Interprete AMBROSIΟ FERRARIO.

OMnis quidem domus, quæ quantum fieri potest, firmissime construenda est, in ea parte, ubi cœli sit serenitas, ventorumque tranquillitas ædificatur: ne impedit autem decentem recipere stabilitatem, ut talis esse possit, quæ sustineat impetum exundationis, & allusionem fluvii, & quæcumque solent, si contingat tempesta, atque vis venti, quænam ædifica putrida, ac debilia, atque quæ firma, & stabilia propriam virtutem receperint, declarare. Præcipue vero ædificium rationis compos, constans veluti in promissione, & literis, contemplationum veritatis capax, potissimum tam probe ædificatur [Deo, una cum eo, qui optimum, præstantissimumque hoc opus perficere constituit, ædificante:] cum anima, pace illa, quæ omnem in-

Hac à Ferrario prætermissa, ex interpretatione Perionii supplevit.

PΑῦτοι μὴ δικία ὡς εἰ μάλιστα τηνεματα δικεδομέται. οὐ μὴ εμπολέσῃ τὸ δέσμον τῆς εἰς ἀναλογίαν. οὐτοις δοκεῖ τοι εἶναι οὐδέποτε, ὡς τοσούτην πλημμυρίου, καὶ περιέργων πτημάτων. Εἰ τοι φάντα, κατεμών ουμελεῖντος, ἐλύγησον μὴ πατέσθαι τὸ οὐκεδομητάτον, δεκτίνας δὲ τὸ οὐκείσαν αρέτην ἀποτεληθότα τὸ καταπικαρπάτων. ἐξαρρέτως δὲ η τὸν ἀληθέα διερμάτων δεκτηκη, λογικὴ ὡς ἐπιγένελα τὸ γεγονός, τὸν μάλιστα οὐκεδομήτος, καλῶς ουμελεῖντος τὸν φροντιστόν τοι δεσμὸν τοῦτο ἔργον επιπλέον τὸ γένος, τοῦτο γελευσάτην τὴν πατερερχόσην πάντα νο εἴην.

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

9

χρειμένη ή ψυχή, πώς Σεργίους αλλοτες. Α τελιγνατια superat, utens summa tranquillitate potitur, ab omni tumultu liberata, & nullis undarum procellis agitata. Hac igitur accurate cum perspectissent, & Propheticis spiritus interpres, mihi videntur scipios dignos exhibuisse, qui acciperent pacem interiorem ab eo, qui eam dignis semper exhibet, quicque dixit: *Pacem relinquo vobis, non quomodo mundus dat pacem, ego do vobis pacem.* Ioh. 14. 21. B Proinde inspice, num quando tale quid innuat historia Davidis, & Salomonis de Templo. David siquidem hostes Domini debellans, & contra plures instans sui ipsius, & Iraeis inimicos, volens aedificare templum Deo, a Deo per Nathan prohibetur dicente: *Non edificabis mihi domum, qui vir sanguinum es tu.* Par. 3. 8. 9. Et 18. Salomon autem qui Deum per somnium confexit, quicque etiam sapientiam per somnium cepit (servabatur enim revera dicenti: *Ecce plus quam Salomon hoc in loco*) in altissima pace existens, ita ut unusquisque sub sua vite, & sub sua fici requiesceret, cognomen ejus pacis habens, qua suo tempore contingat (nam Salomon interpretatur, Pacificus) propter pacem, vacat ad aedificandum Deo celebrissimum templum. Quin Esdra tempore, cum vinum, & inimicum regem, ac denique mulieres vincit veritas, reaeditatur templum Deo. Hac anno bis sint tibi dicta, & ficer Ambrosi, pro defensione nostra: quoniam turrit Evangelicam ex sancto hortatu tuo volentes literis aedificare, suppeditavimus quidem sedentes sumptum; an habeamus ad ea quibus opus est ad perficiendum: no illudamur reprehensi ab intuentibus, tanquam qui fundamentum quidem jecerimus, perficere vero opus nequiverimus. Luc. 14. 28. Et 18. Cæterum suppeditatione facta cum deprehendissemus, perficienda fabrica, ea quæ paraveramus, non sufficere, id totum Deo commisimus ditanti in omni sermone, & cognitione; credentes, quod nos ipso leges servare spirituales conantes ditabit; & quod progrediennes in structura adjuti his, quæ ipse suppeditaverit, ad aedificii etiam coronam perveniemus: quæ cum, qui ascenderit ad domum sermonis, cadere prohibet; cum ab his tantum dominus, quæ corona carent, cadant ii, qui cadunt, propter imperfectionem aedificiorum, quæ cædes, & casus causantur his, qui in eodem sunt loco. Jam ad quintum usque D * αδε χρήσεις, όπει, μηδή ή ἀλλάβεια ή επινοια. Ε ή ἔχοντας Βασιλέα, καὶ τὰς γυναικας, αὐτοδομητης ὁ ναὶς ἦρ θεῷ. πάντα δὲ ημίνιον πλογεμένοις οὐτε στρατείαις, ιερεῖ ἀμφέποι, ἐρημη, επει τὸ έναγαλέικο, πόρρων κατὰ τὸ αἰγαίον περιποτασι τὸ γεράμιασι αὐτοδομητην θεούς περιποτασι εὑφισσωρῳ, μηδὲ καθεδείτε τὸ δασμον, εἰ ἔχορδη ή αρδειαστην, μηδὲ, * ἐμποδίζωμενα τὸν τὸ θεωρένταν, καπαταλλομένου, ἐκπλέπει δε τὸ ἔργον μη δε. διωνυμοι. Φυφιστησε δε επιμα ρῷ τὸ έις αποπισμον τὸ οὐκοδομητη ημιν παρέποντα, εἰ κατελθαρμη, τὸ θεωρέντε πεπτενικαρῳ τῷ πλεύρᾳ ἐν παντι λογω επιση γνωστ, ὃν αγανθιμεις ημιας αντεις πηγαι τὸς πνευμα. Πεις ιουντας πλεύρᾳ, εἰ εἰ τὸ θηληργεμένων τὸν αιτος φροντινοτες ἐν τῷ οὐκοδομητη, Φθονηρῳ τὴν τὸν τεφάνει ταὶ οὐθονιμας, Καλύπουν πιθειν τὸν ανεληυθετε τὸ δαμα τε λέγει, διτο μόνον τον ερεπηνον τὸ σεάντει πιθεινται τὸν πιθειν, δι τὸ απλεις τῶν οὐκοδομηταν, Φθονημα τοις εἰ αιτος τογχάνειν, καὶ πληκτων γνωμένων. καὶ μέχρι το τὸ πέμπτης πίνακα, M 3 tomum

M 3 tomum

tomum

ORIGENIS

ORIG.

tomum, quamvis adversari nobis videatur Alexandria procella, quæ concessa fuere, loquuti sumus, Iesu increpante ventos, & undas maris. Ex hoc casu progressi, ex Aegypto, Deo nos liberante; qui eduxit populum suum ex ea; deinde inimico adversus nos acerbissime pugnante per suas novas literas, revera Evangelio inimicas, omnesque Aegypti ventos adversus nos concitantes, stare me magis adhortabatur ratio ad certamen, & servare præstantissimam mei partem, quam importune conjungere restantem Scripturam, antequam rationis discursus tranquillitatem reciparet, ne forte cogitationes pravæ invalescerent in animam etiam meam procellare inducere. Quin absentes quoque, qui mihi de more adiunt, veloces scriptores, me prohibeant, quæ excoigitassent, mandare literis. Nunc vero quando adversum nos ignita sagittæ multæ vanæ fuerunt factæ, Deo illas extingueinte, & assueta anima nostra his, quæ cœlestis sermonis causa contingunt, ferre cogitur facilius factas insidias, veluti aliquantum serenitatis nacti, non amplius differentes dictare volumus quæ restant, Deum magistrum in animæ nostræ adyto penetranti infonantem adesse precantes, ut fidem accipiat structura enarrationis Evangelii secundum Joannem. Atque utinam audiat Deus preces nostras, ut corpus totius operis conjungere possimus, nec ulla posthac necessitas intercipiat, atque interrumpat Scripturæ seriem. Cæterum scias ex multa nos promptitudine initium sexti tomij denuo facere, eo quod quæ anteā interpretati fueramus Alexandriæ, nescio quo pacto nobiscum allata non fuerunt. Melius enim ratus sum, ne interim etiam hoc opus cum ignavia intermitteretur, quæ restabant prosecui, quam dum incertus sum inveniendi, quæ interpretati fueramus, expectare: hoc interim tempore, quod lucri non parva est accessio, pereunte. Et hæc procemui loco satis sunt: nunc iam contextum sequamur.

Iob. 1.19. Et hoc est testimonium Joannis. Secundum hoc est Joannis Baptiste de Christo scriptum testimonium, primo testimonio

Job. 1, 15., incipiente ab illis verbis : *Hic erat, quem dixi; qui post me venit, & definitem in ea, Unigenitus Filius Dei, qui est in finu Patrios, ille enarravit.* At vero non recte Heraclon suspicatur verba illa : *Nullus Deum vidit unquam, & quæ sequuntur, dicta*

πον τα πιστός, ἐκείναι ἔγχησον. Αὐτὸς δέ ο πρωταρχεῖος ^{πατρός},
δεύτερος ἀνώνυμος πάπος, ἐκ της ἔγχης Φάσκου εὑρήθη ἐν δεύτερῳ τοῦ * μαρτυρίου,
^{της ομήρου}

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

95

καὶ τὸ *Βαπτιστήν· ἐν δὲ καὶ ἀυτῷ τῷ, ἐκ
τοῦ πατρόφατον ἀντὶ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν,
καὶ καρπὸν αὐτὸν κάρετο, ὃν ὁ νόμος θεοῦ μα-
τίας ἔδην, ἢ κάρεν Καὶ ἡ ἀληθινὰ δέῃς ποτὸς
χάρτης ἐρεντο, τοῦτο τὸ βαπτιστὴν εἰπεῖν,
πάντας ἄνθρωπον τὸ ἐπὶ τῷ πατέρῳ λόγον
χάρτην εἰπεῖν, καὶ κάρεν δευτέραν ἐπὶ προ-
ποτε κάρετο, ἐμολογεῖντα τὸ δέῃς μωσεῖον
μετὰ δεῖσος τὸν ὄμονον, τὸ δὲ κάρεν καὶ τὴν
ἀληθιναν διὰ τοῦτο χάρτην γερνέναι, ἐπὶ τῷ
ποτῷ τῷ ἀνθρώπωντος εἰς ἀντόνος ἐλαύνοντα,
κενοκένια παῖς τενὶς ἀδεῖς ἔωρεκεν πόνοστε, καὶ
τὸ ἀμονογένης τὸ κόλπον ὄντα τὸ πατέρος
τὸ ἔξηρην αὐτῷ καὶ πάντας τοῖς ἐπὶ τῷ πατέ-
ρῳ λόγοις ἐλαύνοντας τοῦτο δεῖσον ακέναις; τὸ γάρ τον
πρῶτον ἔξηρηστο, εἰς τὸ κόλπον τὸ πατέρος,
ὡς φένει ἑπτηδεῖς πρότερον γερνυμένα
λαβόντα τὸν τοπεῖσθος διηγήσασθο. εἰ γέ-
ρον ἀδεῖσαν γένεσαν ἐν διδάσκαλοι τῷρας τὸν
εὐδαιμόνην πατέραν, ἵνα ἴδη τὴν ἡμέραν τὸν
τοῦτο ἔχαρτην γερνέναν· Ἐπ' αὐτῷ τὸν πατέ-
ροντος αὐτὸς ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, Ἐπ' αὐτῷ
κάρεν αὐτὸν κάρετο· ἀνά τοις πρὸστατῶν ἐ-
ρημασι, δηλοῦ ἐπὶ τὸν προφῆτας ἀπὸ τοῦ τοῦ
πατέρου πατέρας τὸν δωρεαν πεκχωρημένα,
τοῦτο τὸ δευτέριον κάρεν αὐτὸν τὸ προτέρον
αὐτὸς ἐλαύνει· ἐφτάνεισαν δοκάκενοι τοῦτο
τὸ πατέρας τὸ κεισχαγανθέμενον, μηδὲ τὸ ὅν τοῖς
πόνοις ἐσαγαγοῦν, ἀπὸ τοῦ τοῦ πατέρου τὸν
δινόντος τὸν πατέρας τὸ προφῆτην, ἀλλὰ πολλοὶ
ἐπιφυλκοῦνται ἰδεῖν ἀνά τοις διπτεῖσθος εἰλεῶντο· εἰ γά-
λα προφῆτῶν διαφοροῖς, οἷς πετελεωμένοι εἰσὶν
θεοῖς, ἐπειδὴ μηδονοὶ ἰδεῖν ἀπόδονται διαδι-
στοι, τεθωρηκασθεῖν αὐτοῖς· οἱ δὲ μην Φρε-
σοῖς ἥροις τέτοιος εἴη τοῦ ἑψίτου ἀναστοπαῖς
λόγος, ὃ δρέπεις γερνόντος τῷ τοῦ διπτοῦσθος πλεο-
ρᾶσθεν ἐργοτατένον· τοῦ δὲ, ἰδεῖν, ἡμεῖς τὸ σω-
ματικὸν εἰσηδωμένον τὸν εἰλεῖσθαμεν, ἐπὶ τῷ, ἀκ-
αρτού, πνευματικὸς ἀπαγγελεόμενον νεογήραμεν,
μόνος τὸν πατέρα πιπηρέμενον ἀκένιον περιφεύκουσαμένον
τὸ λόγον τοῦ πατέρος· ὅπερ τὸ πάντα αὐτὸν τὸν
τοῦ πατέρος τὸν πατέρα τὸν Λαμπατῆν τὸν επιθεμένος
τοῦτο τὸ τέλος τοῦ πατέρος τὸν εἰπεῖσθα μηρο-
πὸς τοῦ πατέρος ἀνά τοις ποταῖσθαι τὸ πιστεύονται ἐ-
ρημαστας, τοῦ τοῦ πατέρος τὸν μητέραν κατατενεον
κενα, τὸ λόγον τοῦ πατέρος διδάσκαλον· αὐτὸς δέ,
καὶ πελεγέντος παρέρχεται. αὐτὸς γάρ εἰργάζεται μηρο-
πὸς τοῦ πατέρος ἀνά τοις ποταῖσθαι τὸν μητέραν τοῦ πατέρος
εἰς ἀρέτην εργαζεται· εἰπεῖσθα μητέραν τοῦ πατέρος
λόγον τοῦ πατέρος τὸν εἰπεῖσθα μητέραν τοῦ πατέρος

A fuisse non à Baptista, sed à discipulo. Nam si etiam opinione sua, quod ex plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam progratia, quoniam lex per Moysen data est; gratia, & veritas per Iesum Christum facta est, à Baptista est dictum; quomodo non consequens est, eum qui ex plenitudine Christi acceperit, & gratiam secundam pro gratia prima, quique fas-sus fuerit, datam fuisse per Moysen le-gem; gratiam vero, & veritatem per Iesum Christum factam fuisse ex his, quae B ex plenitudine in ipsum devenissent, tum intellexisse, quomodo Deum nullus videt anguum, tum etiam quod Unigenitus ad finum Patris existens, hanc ipsi, & omnibus qui ex plenitudine ejus haui-sent, enarraverit. Non enim nunc pri-mum enarravit, Qui est ad finum Patris, perinde quasi nullus antea idoneus ex-riterit accipere, quæ Apostolis enarrav-erit, quandoquidem antequam Abraham existeret, docet nos Abraham exultasse, ut videret diem ipsius, gavisumque fuisse. Quin quod ait: Ex plenitudine ipsius. C nos omnes accepimus, & gratiam progratia, ut in superioribus diximus, arguit Propheta etiam ex Christi plenitudine do-num cepisse, gratiamque secundam pro prima eos sumptuisse: pervenerint enim & illi à Spiritu manuducti, postquam in-troducti fuissent, atque exerciti in figu-ris, ad veritatis visionem. Quocirca non omnes Prophetæ, sed multi deside-rarunt videre, quæ Apostoli viderunt. Nam si Prophetarum erat differentia, perfecti, & præstantes non desiderarunt videre, quæ viderunt Apostoli: viderunt D enim ipsi. Qui vero non æque atque hi affæquati sunt, ut ad altitudinem sermo-nis ascenderint, appetiverunt ea quæ Apostoli per Christum cognoverunt. Nam illud, videre, non corporaliter di-cum fuisse interpretari sumus, quem-admodum etiam illud, audire, spiritua-liter prolatum intelleximus: quippe cum is solus aures possideat, qui eas præpa-raverit ad audiendum Sermones Iesu: quæ res hanc ita frequenter obtingit. Jam vero Sanctos ceteris credentibus E habentes plus quipiam, divinitatis mys-teria ante corporalem Jesu adventum intellexisse, Dei Sermone eos edocente etiam antequam caro fieret (nam sem-per operatur, imitator Patris cum sit, de quo dicit: Pater meus usque modo opera-^{ib. §. 17.} tur) considerare licet ex his etiam di-ctionibus, ubi Sadducæi non credenti-bus Sermoni de resurrectione inquit: Non legis quod Deus in rubo dixit: Ego

— funs

sum Deus Abraham, Deus Isac, & Deus Jacob, Deus vero non est mortuorum, sed viventium. Si igitur Deum non pudet virorum horum vocari Deum, hique vivi inter viventes à Deo numerantur, filii que Abraham sunt omnes credentes (quandoquidem infidieli Abraham, qui positus est pater gentium à Deo, benedicuntur omnes gentes) ambigiuus admittere viventes viventium agnoscive disciplinas, idque à Christo edocētos ante luciferum genito, antequam caro fieret? Cæterum ob eam causam vivebant,

Iob. 11. 25. quoniam participabant dicentem: Ego

sum vita, & percipiebant apparitionem non modo Angelorum, sed etiam Dei per Christum, tanquam tantarum promissionum hæredes: & fortasse videntes imaginem invisibilis Dei (quandoquidem qui vidit Filium, vidit & Patrem) quum intellexissent Deum, Deique sermones pro ipsius dignitate auissent, Deum vidisse, ipsumque audisse scribuntur. Arbitror vero ego eos, qui perfecere, & sincere filii Abraham extiterint, filios esse actionum ipsius Abrahæ, quæ intelliguntur esse spirituales, atque etiam filios esse scientiæ manifestatae ipsi Abrahæ, quoniam quæ ipse cognovit, & fecit, ingenita fuerint illis, qui filii sunt Patriarchæ, quemadmodum docet habent-

*tis, opera A*r*il*a* faceretis. Quod si sa-
piens intelliget quae ex proprio ore protulerit,
in labiis vero portabit animi candorem: ve-*

in tuis vero portulis animi canavorem: vel
necessario quedam de Prophetis , tan-
quam non sapientibus (ut qui non in-
tellexerint proprio ore prolati) incon-
siderate enuncianda erunt, vel quod ce-
lebre est, & verum admittentes (nempe
Prophetas sapientes esse) fatendum erit,
qua proprio ore protulerint, eos intel-
lexisse, inque labiis gestasse animi can-
dorem; & perspicuum est Mosen mentis
acie legis veritatem , historiarumque
apud se scriptarum allegorias juxta ana-
gogen vidisse. Immo Jesus veram distri-
butionem factam post destructionem no-
vem & viginti regum intelligit, cum
magis quam nos conspicere posset, quas
veritates adumbrarent res a se gestae.
Quin perspicuum etiam est Esaiam ,
mysterium sedentis in throno , & duo-
rum Seraphim , & alarum, ipsiusque al-
taris, & forcipis , & operimenti faciei,
& pedum quod faciebant Seraphim vi-
disse. Rursus Ezechiel Cherubim , &
ipsorum iter , & firmamentum super
ipsos, & sedentem in throno vidit, qui-
bus quid gloriosius sublimiusque? Et ne

τὸν ἐπικατεγόρειναν τῷ Θρόνῳ > ὡς οὐδὲν

Α ἐγώ δέος ἀεράμη, καὶ δέος ιουάκ, καὶ δέος
καᾶ, δέος ἡ σοῖς ἔστιν νεκρῶν, ἀλλὰ ζωτι-
κός τίνον ὁ δέος ἐπικυνέτω δέος τὸν
δρῶν θέτων καλεῖσθαι, καὶ ἡ ζωτικός δέος
58 κατεργθείνεται, ψοι τὸν πάθος πο-
τεῖ εἰσον ὁ πιστόντες. ἐπεὶ οὐλαργόντη
πιστῷ ἀεράμη πάντα τὸν πάθον, παρεῖ;
Θνον ταῦτα τὸν δέοντα πειθείμενον, οὐταύτῳ φέ-
δεξαδην ἐργάκεντα τὰς ζωτικά τὸν τοῦ
των ματήρατα, μαθητήτας λαζαὶ πο-
τεῖ εἰσοδοῖς γερμημένον φύει γένεται.
Διὸ θέτο ἐξ αὐτῶν, ἐπεὶ μετέπει τὸν αὐτὸν
τὸν ἐγώ εἴρις ή ζαῆ, καὶ ἐργάκειν τοὺς πρ-
λικετῶν κληρονομούς ἐπιτεγμένα ὑπόθετα,
ἢ μονον ἀγέλεων, ἀλλὰ καὶ δέος ἡ προ-
σφορά, καὶ ζωτικός ἐργάκεντι τῷ ενοτάτῳ τοῦ
τοῦ ποτεῖτο, ἐπεὶ ἡ εὐρεκτής τοῦ ποτεῖτο
τοῦ ποτεῖτο. αναγεργαμένοι εἰσὶ δέοντα
νομικέτες καὶ δέος λογον γενέστων παντεν,
εὐρεκτήν τον, Εἰ ακκριτεῖς αὐτὸς ἐγένοι-
C μην ὅτι οἱ Γελεῖας καὶ γηποῖοι φύοι τὸν πάθον
τοῦ πνευματικῶν νοσημάτων περιέχουν αὐτὸν
στὸν φύον, καὶ τὸ φανερωτόν αὐτὸν γένεται,
ἐκείνῳ γνωσθέται τοῦ ποτεῖτον ἐνίκημα
τοῦ γερματικῶν φύον τοῦ ποτεῖτον. καὶ
δέος διδάσκεται τοῖς ἔχοντας ἀπὸ λεγάτων.
τὸν πάθον ποτεῖτο, τὸ ἔργον τοῦ ποτεῖτον
καὶ εἰ σφόδρα νοσητοὶ τὸ δότον ιδεῖς σηματοῦ, η
χαλεποὶ Φηγέστης ἐπιγνωμονίκοις ἀναγκαῖοι
τοις πρωτεταῖς δοτοφύασθαι θάση τοῦ
D τοῦ, αἰς εἰς Σοφῶν, εἰ μην νοερέπει τὸν ποτεῖτον
ιδεῖς σηματοῦ, η τὸ συνθηκεῖται ἀλλήλῃσι φύ-
δεξαμένες, ὅτι ποστοὶ προφῆται αὐτοῖς, ψο-
λογεῖν νοερέπειν αὐτοῖς δοτοφύασθαι. εἰ
τὴν τοῖς χαλεποῖς πεφορεκέναι τοῦ ἐπιγνω-
μονίκου, καὶ δῆλον ὅτι μωσῆς ἐργάζεται τοῖς ποτεῖτον
ἀλληλεπιτεν τοῦ γένεται, Εἰ τοῖς καὶ ταπειγούσιοι αὖται
γρεκέσται τοῖς αναγεργαμένοις ποτεῖτον ἀπὸ τοῦ ποτεῖτον
ιητοῖς ἢ τοῖς ἀλληλῇ κληροδοτοῖς γρεκέναι
τοῖς ποτεῖτον τοῦ ποτεῖτον καθάρεσσον τοῦ ποτεῖτον
E σωτί, μάλλον ἡμέρη διωρέατο ποτεῖτον
καὶ αὐτοῖς, στοιχεῖς ἐπέγχυτον ποτεῖτον αὐτὸν εἰπεῖται
λέρρηστοι. δῆλον δὲ ὅτι Εἰ ποστοῖς τοῖς μωσεῖοι
ώσει τε ἐπὶ τοῦ δρόντος καθεζούσαν, καὶ ἡν
περιχόμενοι, καὶ τὸ πειρογόνον αὐτοῖς, Τοτε ποτεῖ-
τον, καὶ τὸ λαβεῖσθαι, καὶ τὸ ἐπικαλύπτειν
τοῦ προσώπων, καὶ τὸ ποτεῖτον, μωσεῖον τοῦ
τοῦ σερεχφίμην. ιερεῖσκηλοῦ Καὶ ξερεβρία, καὶ τοῦ
ποτεῖτον αὐτοῖς, Εἰ τοῖς αὐτοῖς στεφάνων, καὶ
νεῦτοις εἰδοποίεσσον οὐ πόλιτεσσον; καὶ τὸν μη
κατατί

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

97

καὶ τέλευτα ἐπὶ πολὺ μηκών τὸ λόγον, β.
λόφῳ καποκενάζειν ἐν ἔλασι τῷ τοῖς ἀ-
ποστολοῖς πάλιον διποκαλυφθέντων ἡρωκέ-
ναι τὰς πελεμαχεύσας εἰς τὸ φρούριον γνε-
αῖς, διποκαλύπτοντες αὐτοὺς τὸν καὶ τὸν δια-
στόλιον οἰδάσαντες. Τὸν χωρίστην τὸν γεοεστίας
μυστήριον, * ὃν δὲ τὰ φρούρια καὶ μετανοήσας
καπαλέντια καὶ ὁ βύλον^{τόν} τῷ τό-
ταν σκοτῶν· Φησιν δὲ ἐν τῷ πρὸς τὰς ψυχαὶς
ἐπιστολῇ ὁ πᾶλιν^{τόν}. τῷ δὲ διωκεντῷ ὑμᾶς
ποιεῖν τὸν τὸν εὐαγγελίον μα, καὶ διποκαλύπτων
μυστήριον. Χρέοντος αἰώνιον σεσημείων, Φανερο-
γέτε^{τόν} ὃν διέφερε τὸ χαράφων φροντικῶν, καὶ
τὸ ἐπιφανέας τὸν κυρίον ἵψαντος ζετεῖ^{τόν}. ἐν
δὲ διέφερε τὸν φροντικὸν τὸ πολέμιον σεσω-
πικόν μυστήριον πεφανέστη τοῖς ἀποστόλοις,
καὶ οἱ προφῆται ἐνόσιν τὴν δότην ιδίᾳ σύμβα-
τοι, ἀπὸ ὄντος τοῦ θοῦ, τὸ πεφανερωμένα τοῖς
ἀπόστολοις οἱ προφῆται γένονται. ἐπὸν δὲ τολμοῖς
καπεκαλύπτετο, διέφερε τὸ τέλος Φίσου ὁ πᾶλιν^{τόν}:
ἔπειτα γνένται τὸν ἐγκαθίσθιτον τοῖς γοῖς τὸν
ζεύσαν, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἄρχοις ἀ-
πόστολοι αὐτοῖς, καὶ τὸν προφῆτας ἐν πνευμάτῳ τῷ
τὸν εἴηντα πυρηνόνομον, καὶ σύστασμα. οὐχὶ δέ εἰ τὸ
ἔτος τοῦ ἀντεπενθυμούμενον ἀντιπορεύεσθαι τὸν τό-
μη τοῦ ἀπεκαλυπτομένων τὸ λόγον, τὸ λέξιν τελύτων
τοῖς ἐκλαβόντοις, διποκαλυπτόμενον. μήποτε δι-
καιοῦσι οἱ διποκαλύπτομενοι. καθὼς εἴτα μή τοῖς
τοῖς τε νοσταῖς, καθὼς ἔτερον δὲ έαν τὸ τέλον προ-
φητούμενον, ὡς εἰ τὸ παραβατήνας ἀντόν, τόπο-
ν διποκαλύπτειν οὐτε ἀποτελεῖ^{τόν} παλιγγόνυον.
τὸ διηνούμενον τὸν συγκαληρόνα, εἰ σύστασμα,
καὶ συμμέτοχον τῷ τὸν ἐπαγγελίας ἐν ζετεῖ^{τόν},
ιστι μὴ ἐπὶ τῷ γνωστῷ, τὸ ἐπεδούτο τὸ διηνού-
μενον, καὶ σύστασμα, καὶ συμμέτοχον, τὸ
τὸν τελόν, τὸ διεῖ^{τόν} οὐ, καὶ τίνα στοιχία, καὶ
πάντας ξένα τὸ Διατεκτόνων τούχανοντα, καὶ ἀλ-
λογεῖα τὸν παγκαλεῖσας, οἰσταμενα καὶ συμμέ-
τοχα υπέροχον ἐπέρρυμα οὐδεποτὲ οἱ προφῆται, διπο-
καλυφθεῖτε^{τόν} αὐτοὺς τέτταντας^{τόν} εἰς τὸν τόπον
τοῖς, ἐκ οὗσαν δὲ ἀπετελέσμενα τὸ προφε-
τεύμενα διποκαλύπτην τὸ ἀπεμενα, ὡς τοῖς
τοῖς οὐψιν δεσμόστην τὸ ἔνεστον αἰτοῦντον
τοῖς γένεσις εἰς ἀπεκαλύψει, ἀς νῦν τοῖς
ἀπεστόλοις οἱ προφῆται, τοῖς τὸ διηνούμενον
καὶ σύστασμα, καὶ συμμέτοχον τὸν επ-

N cipes

cipes promissionis per Christum: quia
præterquam quod intelligunt mysteria,
etiam actionem per rem perfectam
Math. 13 intuentur. Quod autem ait: *Muli Pro-
pheta, & iusti cupierunt videre, qua vos
videtis, & non viderunt, & audire, qua
auditis, & non audierunt*, similem potest
habere interpretationem: perinde quasi
cupierint & illi videre mysterium olim
praedictum dispositum incarnationis, &
descensus filii Dei ad oeconomiam pa-
ssionis suæ compluribus salutariis; tan-
quam si, exempli gratia, tale quiddam
aliud sumeremus: Esto aliquis Apo-
stolus, qui intelligat verba ineffabilia,
qua non licet ad hominem loqui, sit
que is non visurus secundum gloriosum
Christi adventum divulgatum apud fi-
deles, & tamen cupiat videre ipsum;
rursus sunt alii duo, qui non solum
non perceperint, atque intellexerint
eadem, que Apostolus, sed impendio
minus ipso etiam spem divinam posse-
derint, at ue hi deprehendant secun-
dum Servatoris nostri adventum (quem
cupiat quidem Apostolus juxta exem-
plum, nec tamen videat) certe nec fal-
so pronunciabimus hos duos vidisse,
qua cupiterat Apostolus ille, vel Apo-
stoli videre: nec omnino hanc ob cau-
sam necessario dicemus, eos prudentio-
res, beatioresque Apostolis. Ad hunc
igitur modum neque Apostolos sapientio-
res Patribus, vel Moïse, vel Prophetis
dicuntur sumus: hisque præcipue, qui
diutius ob virtutem supernis apparitionib-
us, vel repræsentationibus divinis
& revelationibus grandium mysteriorum
digni fuere habiti. Sed diutius commo-
rati sumus in his inquirentes eorum dia-
cta, qui propter opinionem glorifi-
candi Christi adventum, dicunt longe
sapientiores Apostolos, quam Prophetas,
& Patres fuisse. Nam aliqui qui-
dem Deum maiorem finixerunt, aliqui
vero hoc non ausi, quantum ex ipsorum
verbis percipimus, propter dogmata,
qua explicitu difficultia sunt, Prophetas,
ac Patres dono defraudent, quod
illis à Deo donatum fuerat per Christum,
per quem omnia facta sunt; nam si omnia,
perspicuum etiam est, qua illis re-
velata fuerunt præclaræ, & peracta, si-
gna sanctorum mysteriorum cultus Dei
per ipsum facta fuisse: Jam quoniam
undeque sepius necesse est generosos
Christi milites pro veritate, nusquam
pro virili fieri permitentes ingressum
falsa persuasiōni, age & hæc confide-
remus. Nam fortasse primum Joannis
10b. 1,15. de Christo testimonium esse dicent: *Qui
post me venis, ante me factus est, quia*

106.

αγέλειας ἐν Σεριφῷ, τῷ πάσῃ νεῳ αὐτῷ
πα μυσθερα, καὶ τὸ δέργεται σῆς τοι περ-
γμωτ@ ἐπιπλεύμαν καταπονῖν. δικαὶος ἡ γῆ
το. πλοὶ προφῆται εἰ δίκαιοι ἐπιφέρουσαι
ιδῶν, οἱ υἱοὶ βλέπεται, καὶ ἀδεῖον, καὶ α-
κέστη, οἱ ἀπόκτεινται, εἰ τοι μηδενί, τοι μηδενί^{το}
ἔχει διήργησον, οὐοντει ἐπιφύμησθαινται κακάνα
ιδῶν εἰκενούμενον το μηδενί τοι τοῦτο
τοῦ εἰσωματώσεως καταβάσεως τοῦτο
κανονικάν τοι Σωτηρίαν τοι πλοῖον παθεῖσθαι,
B οὐ τοι φεύγεσθαι ματ@ καὶ αἴσιον η βασι-
κέλαμβάνουνται, οἵσα ιδία τοι διατελεῖσθαι ποιεί-
ται οἱ ἄρρενται βρύμαται, οἱ τοῦ ἔργου αὔξεσθαι
λαλῆσθαι, μηδὲ οὐκέπειν τοῦτο τοι πε-
σευκότος κατηγελμένους δευτέρους θεατῶν
ητο εἰδοξεῖν εἰποδημάται, ἐπιγινειν αὐτῶν τοι,
ἐπερον δὲ λειται τοι μόνον τοι αὐτοί τοι διπλαίσι
τημελεωτέονται κατενεκτέονται, οὐλα τοι πλοῖον
τοῦ εἰλατον αὐτεχθόμενον το Σείας ἐπιθετο
καταλαμβάνειν τοι δευτερού τοι Σωτηρίαν τοῦτο
C Επιδημιαν, ην ἐπιτεμηκέτω μοι, οὐ το
παραχθεῖμα, οἱ πότεροι@, μη περιεργάται οἱ
οὐ φένδονται οὐδὲ φέρονται οὐδὲ δύο. * ἐπιθυμήσαι
σον το διπλότοι@ ιδίαν η διπλόσθει, πάντας, το
C οὐ πάντας τοῦτο τοι Σωτηρίας αὐτού
η μακαριστέος αὐλαγη λέγειν τοι λατη-
λων. οἵσα σύδε τοι διπλότοι Σωτηρίας
το πατέρων, η μαστίν, καὶ το προφηταντο
μάλισται το επιπλεον διερχεται αἴσιωται
D Επιφανειαν, η ἐμφανειαν θεων, η πεπα-
λύμεναι μητροιν μεράροιν, ἐπιπλεοντοι οι
τούψαμειο εἴσετελονται οὐδε τότε. τοι το
Φαντασία το δοξάζειν τοι κατισσον επιδημια
πολλοι Σωτηρίας τοι διπλότοι τοι πατέρων
καὶ το προφηται λέγονται, ειρηνή Επιφανεια.
πεπλάκασται θεον μείζονα, οι οἱ τοι θεοι θρησ-
σωνται, οὖν επι τοι αὐτοι λόγων, οὐδὲ τοι
οινινον το δογματαν ζευκενθεται τοι διδο-
μέναι τοι πατέρων καὶ τοι προφηται διπλότοι
E Διετος Σεριφῷ δωρεαν, οι οἱ τοι πατέρων έρειν. ο
δε οἱ πάνται, δηλοντο ει το δικαιοι δοκι-
λυρθενται καλα το παραγμένα Σύμβολα
μητροιν θεατεσσας ἀρχών, επιστη πάντη
* Φερεντων δει τοι γνωνται καλοσον τραπεντον^{το} η
τοι τοι εἰληθενται, εδαμην καὶ το δικαιοι διπλότοι
παρειδονται αὐτοις εργενται το διπλότοι τοι φέ-
δεις προφανότητοι Φέρει ει παντα σπουδην ποιει
κα γρ Φήγονται τοι προτέραιοιν ιστοι
καλοσον μαρτυρεσσαν ει. ο διπλωμα προφανης
εμπροσθεν μια γέρονται, επ προτοι μι

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

99

A prior me erat: & illud: Ex plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro grata, & qua sequuntur, dictum fuisse ex persona Discipuli. Unde necesse est intelligentiam hanc refellere, seu coactam, & non consequentem. Admodum enim violentum est existimare repente adeo, & importune Baptista orationem interruptam fuisse ab oratione Discipuli. Et sane vel cuilibet, qui tantillum judicare sciat contextum orationis eorum, quæ dicuntur, lectionis series aperta est: B Hic erat, quem dixi, qui post me venit, *tob. 1. 13* ante me factus, quia prior me erat. Dicit autem Baptista, quomodo ante se factus sit Iesus, dictus ipso Baptista prior, quia sit primogenitus omnis creature, per illa verba: Quoniam ex plenitudine ejus nos omnes accepimus. Ob hanc enim causam inquit: Ante me factus est, quoniam prior me erat, & ob hanc causam intellico eum priorem me existere, & apud Patrem honorabiliorem esse, quoniam ex ejus plenitudine, tum ego, tum C Propheta, qui me antecederunt, sumpsimus, nempe gratiam divinorum, & maiorem, & propheticam, pro ea gratia, quæ secundum electionem nostram recepta est; ob hanc autem causam ante me etiam factus est, quoniam prior me erat, quia ex plenitudine ejus cum hauiissimus, intellectimus etiam legem per Mosen, non à Moysi datam fuisse: gratiam vero, & veritatem per Jesum Christum non solum datum, sed etiam factam fuisse. Nempe Deo, & Parre ipsis, tum legem per Mosen dante, tum veritatem, & gratiam per Jesum Christum faciente: gratiam autem, & veritatem per Christum faciente, quæ homines prevenit. Candidius enim, & simplicius interpretantes ea verba: Grata & ieritas *tob. 1. 17* per Jesum Christum facta est, non discutiebimus, pertinde quasi contraria his sit illud: Ego sum ierita, veritas, & vita: nam si Iesus est, qui dicit: Ego sum veritas, *tob. 1. 14* qui fieri potest, ut veritas per Jesum fiat, cum aliquis per seipsum non fiat? Sed intelligendum est, quod *autem* ierita ea, quæ est per se veritas, ipsa illa, quæ est substantialis, &, ut ita dicam, primum exemplar illius veritatis, quæ in animabus inest rationis capacibus, à qua veritate, veluti imagines illius impressæ fuere spectantibus veritatem, non per Jesum Christum facta est, neque omnino per aliquem, sed à Deo. Quemadmodum enim neque sermo ille, qui in principio erat, *autem*

sapientia illa, quam creavit initio viarum
Pars II.

Pars II.

N° 2 neque

neque veritas illa est per aliquem. Ve- A
rum quæ apud homines est veritas, per
Jesum Christum facta est; verbi gratia,
veritas, quæ in Paulo inest, ceterisque
Apostolis, per Jesum Christum facta est.
Nec mirum est, si veritas cum sit una,

P. 30. 23. *Nec multum est, si veritas sicut*
multas quasi veritatis ab illa dicamus
diffluere. Vedit enim David ille Pro-
P. 30. 23. pheta multas veritates dicens: *Veritates*
exquirit Dominus, non enim unam ex-
quirit veritatem veritatis ipius Pater,
sed multas, per quas fervantur, qui eas
habent. Simile vero quiddam huic ora-
tioni de veritate, & veritatis dictum
invenimus de iustitia, & iustitiis. Ipsi
enim iustitia, qua ex se est, & substantia
lis, Christus est, qui factus est nobis
sapientia à Deo, iustitiaque, & sanctifi-
catio, & redempcio [perfecta.] Ab illa
autem iustitia ea iusticia formatur, qua in
unoquoque inest, ita ut in his, qui ser-
vantur, multæ fiant iustitia: hanc ob-

¶ 10. 8. causam etiam scriptum est: *Justus Dominus, & iustitias dilexit*: sic enim in veris exemplaribus, & ceteris traditionibus juxta Septuaginta, & ipso Hebraico invenimus. Inspice vero, num isto modo alia quoque, quae Christus esse dicitur singulariter, pro proportione multiplicata, plurimum numero esseri possint: verbi gratia, Christus est vita nostra, quemadmodum Servator ipse inquit:

Quædam
Iob. 14. 6. *Ego sum via, veritas, & vita: & Aposto-*
Col. 3.4. *lus: Quandocunque Christus manifesta-*
tus fuerit vita nostra, tunc & vos cum il-
lo manifestabimini in gloria. Rufus in-
Ds. 62.4. *Psalmis scriptum: Melior misericordia tua*
super vitas. Nam quia Christus in uno
quoque inest vita, ideo multiplicantur
vite; fortassis isto modo & illud inqui-
2. Cor. 13.3 *redamus: Num experimentum queritis ejus*

2. Cor. 13,3 reūdūm; nam experientiam quādū
qui in me loquitur Christus? Fermè enim
in unoquoque Sancto Christus inveni-
tur, & sunt per unum Christum mult
Christi, illius imitatores, & transforma-
ti ad illius similitudinem, qui est image
Dei: unde per Prophetam inquit Deus

2. PAR. 16. **22.** *Dei: unde per prophetam Isaiae:
Ne tetigeris Christos meos. Quod igitur
enarrando visi sumus præteritis;
nempe: *Gratia, & veritas per Iesum Chri-
stum facta est*, obiter explicuimus; in-
super ostendentes Joannis Baptista hanc
eile vocem; adhuc etiam per hac verba
testimonium redditis filio Dei. Jam
ergo videamus secundum Joannis testi-
monium: *E Hierosolymis Judæi, ceu af-
fines Baptistarum, qui ex genere sacerdota-
li erant, Sacerdotes mitunt, & Levi-
tas interrogatos, quis tandem esse
Iohannes: At ille dicens: Non sum ego Chri-
stus, veritatis confessionem edidit, nec ut
aliquis suspicari posset, per hæc verba: Non**

21. *s*uis, veritatis confessionem edidit, nec ut
aliquis suspicari posset, per hæc verba: Non

Ἐπίτεως οὐδὲ οὐκ ἀληθῆσαι μέτι θεού, οὐδὲ ταῦτα αὐτοῖς
φράσασις ἀληθῆσαι, διὰ τοσούτης γενετοῦ ἐφεντεῖται.

ογη σε παντα αληθεια και τοις δποσιδιοις, οι
ινσερτ χειροις εργενετ. ιηγη & Γαυμασην μιας ε-
σων αληθειας, οιοντι πολλας απο εκεινης λεγεν

ἔρρηκνενα· οἶδε γέν επεφήπτης διεῖσθαι πλάνας ἀληθείας λέγων· ἀληθείας δὲ γένει καὶ εἰσι, τοιούτων μίαν σχετικὴν αἰδοῦσι·

τηρ εὐτῆς, ἀλλὰ τὸς πολλαῖς, οἵτις τάχην
οἱ ἔχοντες εὐτάξῃ. τὸ δὲ ὄμοιον τῷ φεύγει τὸν αλη-
θεῖας καὶ τὴν ἀληθείαν.

στις καὶ τὸ αληθεῖαν λόγῳ, εὐρέσθαι εἰρ-
μένον τῷ δικαιοσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ τῷ
αὐτοδικαιούντῃ ἡ βούλωση χειρός σου, εἰσερχο-

Τη Σοφία ἡμῖν δότε Ιησού, δικαιονή τε, καὶ ἀ-
γιασμός, καὶ ἀπολύτεωσις· αὐτὸν δὲ τὴν
δικαιοσύνην η̄ εἰςάξω δικαιουτικά.

ώς γένεσις ον τοις σωζόμενοις πιλάσ δικαίου.
νας. οὐδὲ Εγένεται, οτι δικαιού καὶ εἰ

C δικαιουντας προσηγον . επει γα εν τοις απεξι.
σιν αντιτελεσθαις ευρομενοις , και τη λεπτης ηδη
τας ενδομηνοντα επιδεσσοι , και την επεζη.

καὶ ἐπισχον δὲ εἰ δύναται ὅμοιας χρῆσθαι,
εσσα κείσος τῇ λέγεται ἐνικᾶς, πληρωμα
ἀνάλογον ὄντας εδομα πληντυπάς, τῇ γε

αναλογον συμπατεσμόν πληρωτικών, οι οποίες
σεις δεινή η ζωή ήμερος, ως αυτός ο σωτηρ Φραν-
σέγω είμαι η ιδέας, καθη η αιλίθεα, Ε ή ζω. Στο

Δποσολ. ὅτεν Χειρίς Φανερώθη ἐγένετο
γότε Εὑρεῖς σὺν αὐτῷ Φανερωθήσεις εἰδέχεται
ψαλμοῖς δὲ πάλιν αναγέγραπται· κατέτιν τὸ

D κερσὸν ὄντα ζωές, ταπεινόντα εἰς ζωήν ζωά.

δε ετο Σητείου χρόνοι. ει δοκιμα Σητείου
εν έρμοι λαλεντού χειρισθε; οντα γε καὶ εκεῖ
ἄγρων χειριστού ενεργοκε), καὶ γνωριαγετεινα

χειρού πολλοί χειροί, οι οποίοι μηδέποτε, κατά αὐτὸν εἴναι ὅπτα θεός μεμφανέστε, οὐδὲ δια τοῦ περιφράξας Φοί. μηδέποτε τοῦ

ο θεός σία τι επεφήτη φησι. μη αριθμού
χειρῶν με. ο λοιπός ἐδόξαρη πατέρων γενεών
μηγύγμενος τό. η χάρεις Ε η αληθεία διατηρεῖ

Ε χειστές ἐγένετο, τέτοιν καὶ τοῖς πεπιστού-
πούχαρῳ· ἀμφὶ ὁ περεπίσθιμες ὅτι Βασι-
τῶν οὐδένων ἔστιν ή Φανή, ἐπ' ᾧ οὐ διάτελεν

μαρτυρῶντι περὶ ἦν τὸ θέατρον ὃντος ὁμοίωσις τῷ
διάτερον ιωάννῳ μαρτυρεῖται. Σύντονος λόγου

ιεράς τοις Κυρίσταις ὄντες τοις θεοῖς, οὐ
γένες ιερεστικῆς τυχαίων Θεοῖς πεπλατεῖ.
Λευτάς πευσθέμενάς οὖσι πάτε εἰς τὸ ιερόν· οὐ

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

101

A *Sūm ego Christus*, negavit, neque enim negotio est, ad Christi gloriam dicere, sc̄ non esse Christum. Ceterum cum audissent qui missi fuerant ē Hierosolymorum urbe Sacerdotes, & Levitæ, ipsum non esse Christum expectatum, de secundo, qui sperabatur (nempe Helia) cuius nomen magni apud ipsos siebat, percunctantur, num ipse ille eslet. Quo dicente se non esse Heliam, rursus dicendo, *Non sum*, fatetur verum. Quoniam vero Propheta multi cum essent in Israël, unus quispiam præcipue expectabatur prophetatus à Moſe, juxta verbum illud dicens. *Prophetam su- sc̄tibat Dominus Deus noster ex fratribus vestris, sicut me, ipsū audire, & omnis ani- ma qua non audierit Prophetam illum, ex populo suo exterminabitur*: tertio interrogant, non si Propheta eslet, sed an Propheta ille. Et hoc non ponentibus illis nomen de Christo, sed alterum esse ipsum præter Christum existimantibus; ipse cognoscens illum, cuius precursor es, (nempe quod Christus est, quod Propheta est ille prophetatus) responderet, Non: responsurus fortasse, n̄a, (quæ vox est assidentis) si absque articulo interrogassem; cum non ignoraret se Prophetam existere. In omnibus his etiam responsionibus secundum Johannis testimonium non absolutum fuit, donec pertinentibus responsionem renunciandam his, qui eos miserant, sc̄ipium ē voce prophætica Elia manifestavit, quæ sic se habet: *Vox clamantis in deserto, parate viam Domini*. Quæsitu autem dignum est, utrum absolutum sit secundum testimonium, & tertium incipiāt ad eos, qui miserant ex Pharisæis, & volentes intellegere, cur tandem baptizaret, cum neque Christus, neque Helias, neque Propheta existeret, in illis verbis: *Ego baptizo in aqua, sed in medio vestrum stat, quem vos nesciis, ipse est, qui post me veniens, ante me factus est, cuius non sum ego dignus, ut solvam corrigiam calceamenti*, an pars secundi testimoniū sit responsio ad Pharisæos. Verum ergo quantum conjectare ex lectione valeo, dicturus sum tertium testimonium esse responsionem ad eos, qui missi fuerant ex Pharisæis. Observandum insuper quod primum testimonium divinitatem Servatoris demonstrat: alterum suspicionem ambiguentum, num forte Johannes eslet Christus, purgat: tertium invisibiliter hominibus præsentem predicit illico venturum. Verum ante testimonia sequentia, ex quibus qui demonstratur, testimonium accipit, videamus singulas dictiones secundi & tertii testimoniū: hoc

D N 3 pri-

primum observantes , duas legationes fieri ad Baptis tam , alteram è Hierosolymis à Judæis mittentibus Sacerdotes , & Levitas , ut interrogarent eum , Tu quis es ? alteram à Phariaeis mittentibus , atque præter factam responsionem Sacerdotibus , & Levitis , dubia moventibus . Observa ergo , quomodo propter personam sacratam , & leviticam , cum mansueridine , atque discendi aviditate dicuntur ea verba : Tu quis es ? & illud : Quid ergo , Helias es tu ? & illud : Num Prophetas illas tu ? & ad hæc : Quis es ? ut responsum demus his , qui miserunt nos : Quid dicit de te ipso ? Neque enim quicquam præfactum , temerarium vè inest in horum interrogacione , sed omnia convenientia veris Dei cultoribus . Cum contra qui missi fuerant à Phariaeis , Levitis alioquin & Sacerdotibus , minime anxi disquerentibus ea quæ dicta fuerant , vocibus veluti contumeliosis , & inhumanioribus cum Baptista agunt , per illud : Quid ergo baptizas , si tu non es Christus , neque Helias , neque illo Prophetas ? Et fere non intelligere volentes , veluti prædicti Levitas & Sacerdotes , hi mittunt , sed prohibere volentes à baptizando . Cum fortassis existimarent ad nullum alium pertinere baptizare , quam ad Christum , vel ad Heliam , vel ad Prophetam . Jam qui accurate scripturam legere volunt , diligentiam est adhibeat oportet , observare necessarium cum sit , quæ dicuntur , à quibus , & quando dicuntur : ut per totos sanctos libros inveniamus personis apte tributum sermonem .

TOMUS SEPTIMUS.

*Iob. 1. 19. Tunc miserunt Iudei ab Hierosolymis Sacer-
20. dotes, & Levitas, ut interrogarent eum,
Tu quis es? & confessus est, & non negavit,
& confessus est; Non sum ego ille Chri-
stus.*

Quos mittere Legatos ad Johannem
Judæi debebant, & unde, nisi eos,
qui præcellere existimabantur, & à Hie-
rosolymorum loco super omnem ter-
ram bonam celebrato, ubi templum
erat Dei? Johannem itaque tanto cum
honore interrogant. De Christo ve-
ro nihil tale Judæos fecisse scriptum
est. Sed quod Judæi erga Johannem
faciunt, isthuc Johannes erga Christum
fecit, per suos discipulos interrogans: